

Sygn. akt V CSK 191/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 21 listopada 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa W. N.

przeciwko Gminie S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 21 listopada 2008 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 19 grudnia 2007 r.,
sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powódka W. N. wniosła dnia 10 sierpnia 2005 r. o zasądzenie od pozwanej Gminy S. kwoty 150.919,25 złotych z odsetkami umownymi w wysokości 0,1% dziennie od dnia 9 marca 2004 r. od kwoty 131.381,96 złotych, odsetkami ustawowymi od dnia 6 maja 2004 r. od kwoty 11.052,06 złotych, odsetkami ustawowymi od kwoty 8.485,23

złotych od dnia wniesienia pozwu. Dochodzone należności wypełniały zobowiązania P.(...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. [P.(...)] wynikające z niezapłacenia faktury nr (...)/05 z dnia 8 grudnia 2003 r. za roboty wykonane przez powódkę na podstawie umowy o modernizację drogi gminnej (kwota 131.381,96 złotych z odsetkami 0,1% dziennie od dnia 9 marca 2004 r.). Poza tym powódka dochodziła skapitalizowanych odsetek za pierwszych trzydzieści dni opóźnienia zapłaty faktury nr (...)/05 (kwota 2.689,73 zł), za zapłacone z opóźnieniem należności z innych, opisanych w pozwie faktur (kwota 11.052,06 złotych) oraz domagała się zwrotu kosztów zasądzonych w postępowaniu nakazowym przeciwko spółce P.(...).

W toku postępowania w pierwszej instancji, wobec częściowej wpłaty wynoszącej 131.381,96 złotych, powódka ograniczyła powództwo do kwoty 108.435,68 złotych z odsetkami umownymi w skali 0,1% dziennie od 29 grudnia 2005 r. zaliczając świadczenie pozwanej na poczet:

- odsetek od nieterminowych zapłat - 11.052,06 zł,
- odsetek od w/w kwoty za okres od 6 maja 2004 r. do dnia zapłaty - 2.317,68 zł,
- odsetek ustawowych od kwoty 131.381,96 zł za okres od 8 stycznia 2004 r. do 8 marca 2004 r. - 2689,73 zł,
- kosztów postępowania w sprawie GNc (...),
- odsetek umownych za okres od 9 marca 2004 r. do dnia 27 grudnia 2005 r. od niezapłaconej faktury nr (...)/03 - 86.580,71 zł,
- niezapłaconej faktury nr (...)/03 - 22.946,28 zł.

Pozwana Gmina S. wносиła o oddalenie powództwa. Zarzucała, że obowiązujące dla niej są terminy płatności ustalone w umowie ze spółką P.(...), a według postanowień umowy termin zapłaty upłynął dopiero 28 grudnia 2005 r. Bezpodstawne jest też, zdaniem pozwanej, dochodzenie umownych odsetek, ustalonych w umowie zawartej przez powódkę ze spółką P.(...).

Wyrokiem z dnia 24 maja 2006 r. Sąd Okręgowy w Ś. umorzył postępowanie w zakresie cofniętego powództwa a dalej idące powództwo oddalił. Jak ustalił sąd, 5 września 2001 r. Gmina S. zawarła ze spółką P.(...) umowę nr (...)/2001, mocą której spółka zobowiązała się do budowy zbiornika retencyjnego za wynagrodzeniem 4.333.302,09 złotych. Końcowe rozliczenie miało nastąpić po wykonaniu wszystkich prac w terminie 12 miesięcy od uzyskania pozwolenia na użytkowanie zbiornika. Aneksami do umowy przedłużano kilkakrotnie termin wykonania umowy aż do dnia 30 kwietnia 2004 r. Dnia 27 grudnia 2004 r. Wojewoda X. wydał decyzję zezwalającą na użytkowanie zbiornika.

6 stycznia 2003 r. powódka zawarła ze spółką P.(...) umowę przelewu wierzytelności jakie będą jej przysługiwały od Gminy w związku z budową zbiornika retencyjnego do wysokości zadłużenia tej spółki z umowy zawartej z powódką 20 sierpnia 2002 r.

Zdaniem Sądu Okręgowego termin zapłaty wynagrodzenia spółki P.(...) z umowy nr (...)/2001 przypadał najwcześniej 28 grudnia 2005 r. a zatem nie doszło do zwłoki w realizacji zobowiązania pozwanej. Tylko dlatego sąd oddalił powództwo jako przedwczesne.

Na skutek apelacji powódki Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 108.435,65 złotych z ustawowymi odsetkami od dnia 28 grudnia 2005 r. Zdaniem sądu odwoławczego powództwo o zapłatę niekwestionowanej kwoty było uzasadnione od początku procesu albowiem aneksy do umowy nr (...)/2001 ustające późniejsze terminy wykonania umowy nie mogły odnieść skutku wobec powódki. Sprzeciwia się temu treść art. 515 k.c., który według sądu odnosi się do czynności prawnych dokonanych pomiędzy dłużnikiem a nabywcą wierzytelności.

Od wydanego w drugiej instancji wyroku skargę kasacyjną wniosła pozwana Gmina S. Oparła ją na pierwszej podstawie (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) i zarzuciła naruszenie:

- art. 515 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie i uznanie na jego podstawie za nieskuteczne wobec powódki aneksów do umowy łączącej pozwaną ze spółką P.(...), podczas, gdy przepis ten dotyczy czynności prawnych dokonanych przez dłużnika i nabywcę wierzytelności,
- art. 512 zdanie drugie k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie do wierzytelności przyszłych,
- art. 455 k.c. w zw. z art. 647 k.c. i art. 654 k.c. oraz w zw. z art. 509 § 2 k.c. przez przyjęcie, że termin wymagalności oraz termin płatności roszczeń powódki upływał 6 grudnia 2004 r.,
- art. 509 § 2 w zw. z art. 481 § 1 k.c. oraz art. 359 § 1 k.c. przez przyjęcie, że powódka mogła skutecznie zaliczyć otrzymaną kwotę 131.381,96 zł na odsetki ustawowe naliczone od wcześniej zapłaconych należności oraz odsetki umowne przewidziane w umowie wiążącej powódkę ze spółką P.(...).

Sąd Najwyższy uwzględnił tę skargę kasacyjną pozwanej Gminy w ten sposób, że wyrokiem z dnia 21 września 2007 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Stwierdził, że gdyby nawet odmówić uznania za skuteczne wobec powódki porozumień zmieniających umowę z

dnia 5 września 2001 r., łączącą spółkę „P.(...)” z pozwaną, co do końcowego terminu wykonania zamówienia, to i tak pozostaje to bez wpływu na termin wymagalności wierzytelności powódki, której wymagalność uzależniona była od wykonania (przez cedenta, tj. spółkę „P.(...)”) całego zamówienia i uzyskania pozwolenia na użytkowanie zbiornika. Sąd Najwyższy uznał, że dług pozwanej obejmował jedynie wynagrodzenie należne spółce „P.(...)”, a świadczenie to zostało spełnione w umówionym terminie.

Sąd Apelacyjny, po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 19 grudnia 2007 r. [sygn. akt I ACa (...)] oddalił apelację powódki i nakazał powódce zwrot pozwanej spełnionego świadczenia w kwocie 127.008,31 zł. Podkreślił, że zgodnie z wyrokiem SN przelana na rzecz powódki wierzytelność „P.(...)” o wynagrodzenie stała się - zgodnie z § 7 umowy nr (...)/2001 – wymagalna po upływie 12 miesięcy od uzyskania pozwolenia na użytkowanie zbiornika. Zdaniem Sądu II instancji wcześniejsza wymagalność wierzytelności powódki wobec spółki „P.(...)” (z umowy 2/08/2002) nie mogła przyspieszyć wymagalności wierzytelności przelanej „dla zabezpieczenia wierzytelności powódki”, ponieważ przelew wierzytelności nie mógł pogorszyć sytuacji prawnej pozwanej Gminy, będącej pierwotnie dłużnikiem spółki „P.(...)” (cedenta). Sąd odwoławczy nie zgodził się z poglądem powódki, że doszło do przesunięcia terminu wymagalności roszczenia o wynagrodzenie należne - po przelewie – powódce od pozwanej Gminy, ponieważ w żadnym aneksie do umowy (...)/2001 nie zmieniono treści § 7 ust. 1 *in fine* umowy dotyczącego terminu wymagalności roszczenia, pomimo dokonania dopuszczalnej zmiany terminu wykonania robót przez Spółkę „P.(...)”. Zastosowanie pomiędzy „P.(...)” a pozwaną Gminą przewidzianego w § 7 ust. 2 umowy trybu rozliczeń częściowych również nie było zmianą umowy w części dotyczącej terminu wymagalności roszczenia o wynagrodzenie określonego w jej § 7 ust. 1. Skoro więc pozwana zapłaciła powódce wynagrodzenie w dniu 28.12.2005 r., a więc na koniec terminu 12 miesięcy od daty otrzymania pozwolenia na użytkowanie zbiornika, to należne powódce od pozwanej świadczenie zostało spełnione w umówionym terminie.

Powódka zaskarżyła w całości wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 19 grudnia 2007 r. opierając skargę kasacyjną na obu podstawach kasacyjnych.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzuty obejmują naruszenie:

- art. 509 § 2 k.c. przez pominięcie okoliczności, że cesja skutkuje przejściem na nabywcę roszczenia o zaległe odsetki;

- art. 512 k.c. przez nieuwzględnienie faktu z góry zrealizowania przez cedenta na rzecz powódki kompetencji do rozporządzania wierzytelnościami;
- art. 510 § 1 k.c. ponieważ w następstwie dokonania cesji cedent traci prawo do wierzytelności przelanej, a zatem niedopuszczalne były czynności pomiędzy spółką „P.(...)” a pozwaną Gminą zmierzające do zmiany terminów zakończenia umowy, co prowadziło do pokrzywdzenia powódki,
- art. 519 § 1 k.c. przez niewłaściwe zastosowanie wskutek twierdzenia, że zarzuty powódki naruszenia jej praw byłyby uzasadnione jedynie gdyby powódka przejęła dług z umowy nr (...)/2001;
- § 7 ust. 2 umowy nr (...)/2001 przez pominięcie okoliczności dokonywania przez pozwaną Gminę – już po zawarciu umowy cesji - zapłaty bezpośrednio na rzecz spółki „P.(...)”

Zarzuty mieszające się w ramach drugiej podstawy kasacyjnej uzasadniono naruszeniem art. 231, art. 233 § 1, art. 244 oraz art. 328 § 2 k.p.c. i art. 382 k.p.c. przez błędną ich wykładnię i niewłaściwe zastosowanie.

W uzasadnieniu skargi powódka eksponuje twierdzenie, że w wyniku zmiany terminu zakończenia realizacji inwestycji nastąpiło istotne przesunięcie końcowego terminu rozliczenia tej inwestycji, co – w ocenie skarżącej – miało bezpośredni wpływ na wymagalność należności objętych umową cesji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługiwała na uwzględnienie wyłącznie wobec trafności zarzutów naruszenia art. 512 k.c. oraz art. 510 § 1 k.c.

W odniesieniu do oceny wystąpienie drugiej podstawy kasacyjnej należy kategorycznie stwierdzić, że skarżąca nie wskazuje w jaki sposób postrzega naruszenie którego z wymienionych przepisów k.p.c., objętych zarzutem naruszenia. Brak jest bowiem w skardze jakiegokolwiek wskazania czy odniesienia, który z elementów uzasadnienia, spośród wyartykułowanych w pkt 2 lit. a) – e) wskazanych podstaw skargi kasacyjnej, odnieść się ma do zarzutu naruszenia którego z przepisów k.p.c. wymienionych w ramach tej podstawy. Nie jest zadaniem Sądu Najwyższego podejmowanie własnej próby samodzielnego przyporządkowania uzasadnienia zarzutów do któregośkolwiek z łącznie wymienionych w skardze przepisów uznanych przez skarżącą za naruszone. Przeciwnie to strona wnosząca skargę kasacyjną zobowiązana jest wyraźnie wskazać przepis, który w jej ocenie został naruszony i zarazem jednoznacznie przyporządkować każdemu zarzutowi uzasadnienie

odnoszące się do naruszenia konkretnego przepisu. Skarga kasacyjna powódki nie spełnia tego wymogu w odniesieniu do zarzutów sformułowanych w ramach drugiej podstawy kasacyjnej, co powoduje, że Sąd Najwyższy pozbawiony został możliwości dokonania merytorycznej kontroli zarzutów naruszenia przepisów k.p.c., łącznie wymienionych w skardze.

Wobec powyższego oceny zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego należało dokonać z uwzględnieniem stanu faktycznego sprawy będącego podstawą orzekania dla Sądu drugiej instancji.

Chybiony okazał się zarzut naruszenia art. 509 § 2 k.c., ponieważ, wbrew stanowisku strony skarżącej, Sąd Apelacyjny trafnie uznał (s. 8 uzasadnienia zaskarżonego wyroku), że skutkiem przelewu jest nabycie przez cesjonariusza wierzytelności przysługującej zbywcy (cedentowi) w kształcie i rozmiarze przysługującym cedentowi. W ustalonych okolicznościach stanu faktycznego tej sprawy oznaczało to przeniesienie na powódkę wierzytelności w postaci wynagrodzenia należnego wcześniej cedentowi, a nie obejmującej także i roszczenia o ewentualne odsetki. Obowiązek ich zapłaty powstaje bowiem dopiero jako odrębna konsekwencja późniejszego opóźnienia w spełnieniu świadczenia pieniężnego.

Zasadnymi okazały się natomiast zarzuty naruszenia art. 512 k.c. i art. 510 § 1 k.c., pomimo trafnego przyjęcia przez Sąd Apelacyjny, że przedmiotem przelewu może być także wierzytelność przyszła, a przepis art. 512 zd. 2 k.c. ma zastosowanie zarówno do wierzytelności istniejących, jak i do wierzytelności przyszłych. Taka prawidłowa wykładnia wymienionego przepisu prawa była rezultatem zarówno własnego przekonania składu orzekającego Sądu Apelacyjnego, a nadto konsekwencją związania tego Sądu, na mocy art. 398²⁰ k.p.c., wykładnią dokonaną w tej sprawie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 września 2007 r. (sygn. akt V CSK 144/07).

Związanie wykładnią z mocy art. 398²⁰ k.p.c. ograniczone jest jednak wyłącznie do dokonanej wykładni prawa a nie obejmuje dokonanej przez Sąd Najwyższy wykładni postanowień umowy, ponieważ w tym ostatnim przedmiocie brak jest podstaw prawnych do związania ostatnio wymienioną wykładnią.

Tymczasem nie sposób zgodzić się z Sądem Apelacyjnym, że zmiana aneksem umownego terminu wykonania zamówionych robót i to dokonana już po zawiadomieniu dłużnika o dokonanej cesji nie zmieniła terminu wymagalności roszczenia o zapłatę wynagrodzenia określonego w § 7 ust. 1 umowy łączącej

cedenta z dłużnikiem – pozwaną Gminą. Zważyć bowiem należy, że termin wykonania wszystkich elementów zamówienia stanowił jedną z dwóch kumulatywnych przesłanek wyznaczających termin wymagalności roszczenia o zapłatę wynagrodzenia. Zmiana więc choćby tylko jednego z tych elementów wyznaczających termin wymagalności roszczenia o zapłatę wynagrodzenia nie mogła pozostać bez wpływu na określenie późniejszego terminu zapłaty wynagrodzenia. Tymczasem okoliczność, że przelew następuje bez udziału dłużnika przelanej wierzytelności uzasadnia – zarówno w razie przelewu wierzytelności istniejących jak i przyszłych – uznanie skutków, zawartego przez dłużnika z cedentem porozumienia zmieniającego lub rozwiązującego umowę będącą źródłem przelanej wierzytelności, także w stosunkach między dłużnikiem a cesjonariuszem, na zasadach art. 512 k.c., czyli o tyle tylko, o ile dłużnik w chwili takiej zmiany umowy nie był zawiadomiony przez cedenta o przelewie, ani o nim nie wiedział, czyli działał w dobrej wierze. Ponieważ art. 512 k.c. chroni dłużnika kosztem cesjonariusza zastosowanie tego przepisu wyłącza zgoda cesjonariusza. Jednakże w wyniku przelewu cedent traci przymiot wierzyciela i nie może już rozporządzać wierzytelnością będącą przedmiotem przelewu, ani też nie może w inny sposób wpływać na jej istnienie i zakres, nie wyłączając modyfikacji terminu zaspokojenia kolejnego już wierzyciela będącego cesjonariuszem. Jedynie w drodze wyjątku takie działania cedenta podjęte we współdziałaniu z dłużnikiem mogą wywołać skutek prawny względem cesjonariusza, a to jedynie w zakresie, w którym art. 512 k.c. chroni dobrą wiarę dłużnika. W okolicznościach tej sprawy było natomiast bezspornym, że zmiana umowy w zakresie terminu wykonania robót, skutkująca w istocie wydłużeniem terminu zapłaty wynagrodzenia (zaspokojenia wierzytelności objętej cesją), została dokonana już po zawiadomieniu dłużnika o cesji i dlatego była bezskuteczna w stosunku do cesjonariusza – powódki. Powyższe argumenty (dowodzą trafności zarzutów skarżącej naruszenia art. 512 k.c. i art. 510 § 1 k.c.

Natomiast zarzut niewłaściwego zastosowania art. 519 § 1 k.c. okazał się nieusprawiedliwiony, ponieważ Sąd Apelacyjny nie stosował tego przepisu, wobec stanowczego uznania, że powódka nie przejęła długu z umowy nr (...)/2001.

Z kolei zarzut naruszenia § 7 ust. 2 umowy nr (...)/2001 jest oczywiście nietrafny, ponieważ postanowienie umowy nie może być utożsamiane z prawem materialnym, bo

nim po prostu nie jest i wobec powyższego tak sformułowany zarzut nie mieści się w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, działając na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.